

<https://doi.org/10.53656/his2022-1-2-novi>

Documentary Heritage
Документално богатство

НОВИ ИЗВОРИ ЗА НАУЧНИТЕ ЗАНИМАНИЯ И ИНТЕРЕСИ ПО АРХИВИСТИКА НА АКАД. ИВАН ДУЙЧЕВ

Русалена Пенджекова-Христева

Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“

Резюме. В статията се представят неизвестни документални свидетелства от архивното наследство на акад. Иван Симеонов Дуйчев (1907 – 1986), съхранено в Центъра за славяно-византийски проучвания „Проф. Иван Дуйчев“ (ЦСВП). В съдържателен аспект те представляват ценен исторически извор, съдържащ сведения за неговите научни занимания и интереси по архивистика през 50-те години на XX век. Разгледани са извороведските и археографските аспекти на новооткритите документи. Представени са приносите на акад. Дуйчев в полето на теоретичната архивистика след публикуването на неговите „Лекции по архивистика“ през 1950 г.

Ключови думи: акад. Иван Симеонов Дуйчев; архивистика; неизвестни документални свидетелства; архивно наследство; архивно образование

Акад. Иван Симеонов Дуйчев (1907 – 1986) е личност и учен, в чиято съдба по особен начин се преплитат персоналната и историческата енергия на времето, в което живее и твори. Той е един от най-изявените представители на българската историческа школа и на интелектуалния ни елит през XX век. Ето защо биографията и професионалната му дейност не само продължават да привличат вниманието на изследователите, но са и сериозно предизвикателство като обект на научно проучване.

Още повече че през 2016 г. изтече 30-годишният временно закрит достъп до част от ръкописното и архивното му наследство, наложен от самия акад. Дуйчев по силата завещанието му. По-конкретно посоченият ограничителен срок се отнася за епистолярното му наследство и за издирените от него нови исторически извори (Duychev 1993, 23). Респективно след научно-техническата обработка на този документален масив изследователите ще имат възможност за регламентиран достъп до интересуващите ги материали.

Понастоящем описът на обработените материали от личния му архивен фонд, съхранен в Центъра за славяно-византийски проучвания „Проф. Иван

Дуйчев“ (ЦСВП), включва 347 архивни единици, съдържащи: ръкописи на негови изследвания, копия на исторически извори, материали, подготвени за публикуване, библиографски и извороведски бележки, изнесени беседи, ръкописни бележки по различни теми, програми от конгреси и др.

Относно научните му занимания по архивистика и археография интерес представляват две архивни единици. Едната е озаглавена *Материали по история и теория на архивистиката. Машинописни текстове и ръкописи на Ив. Дуйчев. Машинописен екземпляр от учебника по Архивистика* и съдържа: покани, програми, списъци на стажанти, доклади, листи с библиография по архивистика, бележници на архивна тематика; машинописен екземпляр, именуван от автора *Архивистика* (1953 г.), преведени статии с архивна проблематика и пр. Другата архивна единица, именувана *Археографска комисия – материали за създаването и функционирането ѝ, документи* включва материали от вида: кореспонденция, проектоправилници, покани, заповеди, планове за работа и др. за учредената при тогавашната *Народна библиотека „Кирил и Методий“ (НБКМ)* през 1977 г. *Археографска комисия*, чийто председател е именно Дуйчев (Penzhekova-Hristeva 2017a, 56 – 57).

Безспорно, личният архивен фонд на акад. Ив. Дуйчев, запазен понастоящем в ЦСВП, представлява най-значимият информационен ресурс за личността и делото му. Не по-малко важни са обаче допълнителните *документални следи*, които като местонахождение се намират разпръснати в различни архивохранилища и в разнородни по характер архивни фондове от личен и учреденски произход. Това предполага възможност за съставяне на високоинтелектуален справочник от вида *идеален опис*, който би улеснил значително проучването на изворовата база за личността и професионалната дейност на Дуйчев (Penzhekova-Hristeva 2018a, 128 – 131).

Независимо от сложната житейска и професионална съдба на Ив. Дуйчев, която пряко се отразява и в историята, параметрите и състава на архивния му фонд, изследователският интерес за приноса му в полето на архивното познание е особено силен след преиздаването през 1993 г. на неговите *Лекции по архивистика* (Duychev 1993).

Редица изследователи, проучващи професионалната му дейност във връзка с архивите и архивистиката, осветлиха различни страни от неговите научни занимания и интереси в тази област. Особено значими са изследванията за приноса му в полето на българското професионално архивно образование и историята на българската архивистика на Андриана Нейкова (Neykova 2004, 56 – 74; Neykova 2013, 187 – 192; Neykova 2015, 19 – 33; Neykova 2016; Neykova 2018, 149 – 155), Стефка Петкова (Petkova, 2010, 62 – 107; Petkova 2011, 34 – 143; Petkova, 2013, 13 – 22; Petkova et al., 2010, 25 – 33; Petkova 2020, 11 – 21), Русалена Пенджекова-Христева (Neykova, Penzhekova-Hristeva 2015, 53 – 66; Penzhekova-Hristeva 2017a, 51 – 73; Penzhekova-Hristeva 2017b,

243 – 258; Pendzhekova-Hristeva 2018a, 127 – 148; Pendzhekova-Hristeva 2018 b, 143 – 159; Pendzhekova-Hristeva 2018c, 408 – 415; Pendzhekova-Hristeva 2019, 305 – 317), Мариана Пискова и Калинка Анчова (Anchova & Piskova 2014, 274 – 289; Anchova & Piskova 2016, 34 – 41; Anchova & Piskova 2017, 112 – 130), Анка Игнатова (Ignatova 2013, 214 – 219.), Анна Кочанкова (Kochankova 2007, 263 – 270), Ивайло Аврамов (Avramov 2013, 197 – 213), Илонка Колева (Koleva, 2013, 220 – 226) и др.

Посочените публикации изясняват различни страни от неговата професионална биография и академична кариера; съдържат публикации на неизвестни програми, лекции и документи във връзка с ангажиментите му относно архивите и архивното образование и квалификация; представят дейността му в комисии за издаване на исторически извори и участието му в *Българската археографска комисия* при НБКМ; дават информация за приносите му в полето на специалните исторически дисциплини и др. Постигнатите изследователски резултати са сравнително добра основа за продължаващи изследвания във връзка с тази тема, още повече че посредством метода на архивната евристика и понастоящем продължават да се откриват нови документални и архивни свидетелства за интереса и заниманията на акад. Ив. Дуйчев по архивистика.

Както е известно, неговото име, освен с безспорните му приноси в областта на медиевистиката и изворознанието, основателно се свързва и с развитието на българската архивна мисъл. По благоприятно стечение на обстоятелствата, по време на специализацията си в Италия (1933 – 1936), Дуйчев става първият българин, който паралелно с изследователската работата по докторската си дисертация завършва и двугодишен курс във *Ватиканска школа за палеография, дипломатика и архивистика (Scuola Vaticana di Paleografia, Diplomatica e Archivistica)* и придобива *Диплома за палеограф-архивист (Diploma di Paleografo-Archivista)*.

Коректно е да бъде пояснено, че в академичната си кариера, първоначално като асистент, а след това като редовен доцент по българска история и ръководител на *Катедрата по история на Византия и Европейския Югоизток* в Софийския университет (СУ), до уволнението му на 1 февруари 1945 г. (Koleva 2013, 223), Иван Дуйчев използва придобитата професионална квалификация и опит по архивистика предимно във връзка със собствената си изследователска дейност.

Едва след отстраняването му от Софийския университет, по ирония на съдбата, в тези най-трудни за него години в житейски и професионален план, той е принуден да фокусира вниманието си именно в полето на архивистиката.

За това свидетелстват и новооткрити документи в неговия личен архивен фонд, съхранен в Центъра за славяно-византийски проучвания „Проф. Иван Дуйчев“ (ЦСВП). В случая, става дума за шест оригинални ръкописни бележника за периода 9 май 1953 г. – 18 май 1960 г. Те са ценен исторически извор в съдържателен

аспект и дават важна информация за научните занимания и интереси на Дуйчев по архивистика през 50-те години на XX век. Въпросните бележници са още едно доказателство за приносите му в областта на българската теоретична архивистика след публикуването на неговите „Лекции по архивистика“ през 1950 г. (Duychev 1950). За целта в представеното изследване се систематизират резултатите от извършените архивни, извороведски и археографски проучвания.

В случая, преди да бъдат подробно анализирани бележниците, е необходимо в хронологически порядък да бъдат представени онези обстоятелства, които хвърлят светлина върху специфичния контекст, в който се осъществяват заниманията на Ив. Дуйчев по архивистика.

Известен факт в професионалната биография на Дуйчев е, че той е поканен през 1949 г. от своя приятел проф. Тодор Боров, който тогава е директор на *Българския библиографски институт „Елин Пелин“*, да чете лекции по архивистика в учредената служба *Стажантски курс за библиотекари*.¹⁾ Важно е да бъде отбелязано, че съхранените в личния архивен фонд на Дуйчев програма за разписанието на курса и списък на курсистите свидетелстват, че той изнася своите лекции между 8:45 – 10:15 часа в дните между 5 – 10 декември и 12 – 24 декември 1949 г. пред 36 курсисти от различни институции²⁾. Именно тези лекции през 1950 г. са отпечатани като циклостилно издание (Duychev 1950), а впоследствие, през 1993 г. са преиздадени отново (Duychev 1993)³⁾.

По същото време – на 28 ноември и на 5 декември 1949 г. – акад. Дуйчев участва и в Първото национално съвещание по проблемите на архивното дело и архивистиката, проведено по инициатива на тогавашния *Архивен институт (1949 – 1960) при Българската академия на науките (БАН)*⁴⁾. От съдържателна гледна точка, неговите изказвания са насочени към важните и належащи въпроси за създаването на държавен архив и към проблеми от архивната терминология, теория, методика и практика (Simeonova 1971; Neikova 2004). Само би могло да се съжالياва, че макар да е поканен като участник и на двете заседания, Дуйчев, който е един от най-високо квалифицираните и подходящи специалисти именно в тази област, остава извън състава на *Архивния институт*, за който тогава са необходими квалифицирани кадри.

Отново през 1949 г. Ив. Дуйчев е привлечен като *нещатен сътрудник (надничар)* в *Института по българска история (ИБИ) при БАН* и се занимава с издирване, превеждане и коментиране на гръцките и латинските извори за българската история. Едва на 1 април 1953 г.⁵⁾, въз основа на заповед №280 от 31 март 1953 г. от председателя на БАН акад. Тодор Павлов⁶⁾ е издаден официален акт за назначаването му на щатна длъжност *старши научен сътрудник* в ИБИ при БАН.

През 50-те години на XX век Ив. Дуйчев ще се връща често към своите занимания по архивистика, в които вероятно съзира възможност за завръщане към академичната си кариера.

На 23 август 1951 г. по линия на *Секретариата на Министерството на вътрешните работи (МВР)* той е включен в група, която да проучи състоянието на архивните материали, намиращи се в държавни, общински, обществени учреждения, библиотеки, музеи, читалища и частни лица, с оглед тяхното установяване, уточняване характера, количеството и състоянието им (Petkova et al. 2016, 28). Идеята е да бъдат установени документалните наличности в различните учреждения заради подготвяната тогава централизация в архивния отрасъл (Petkova 2011, 68).

След старта, през 1952 г., на професионалното архивно образование в *Софийския университет (СУ)* опитите на академичната колегия Иван Дуйчев да бъде възстановен като преподавател именно по архивистика, също се оказват неуспешни. Тези събития са подробно отразени и в материалите от разработките на *Държавна сигурност (ДС)* за Дуйчев, които свидетелстват за същинските причини за провалената инициатива. През 1954 г. *Факултетният съвет (ФС)* на тогавашния *Философско-исторически факултет (ФИФ)* обсъжда въпроса за евентуалното му назначаване за преподавател по архивистика и гласува утвърдително с мнозинство⁷⁾. Съответно ФС предлага на *Академическия съвет (АС)* Иван Дуйчев да бъде назначен за преподавател по архивистика, но предложението е отхвърлено. В протокола от въпросното заседание на АС на СУ от 30 август с.г. е отразено, че по доклад на проф. Генчо Пирьов – зам.-декан на ФИФ, е разгледано предложението за избора Дуйчев. След разискванията обаче АС единодушно отхвърля предложената кандидатура, като за мотив е изтъкнато, че Дуйчев е бил уволнен от Софийския университет поради фашистки прояви. Препоръчано е на ръководството на Факултета да се направи забележка за проявената недостатъчна бдителност при подбора на кадри за преподаватели⁸⁾. Интересни подробности за дебатите на АС на СУ, които липсват в посочения протокол, съдържа рапорт до началника на отдел II – III управление на ДС, от 22 октомври 1954 г. В него е отбелязано следното: [...] *При разглеждане на въпроса от Академичния съвет на Соф[ийския] университет, въпросът с приемането на проф. Дуйчев за преподавател е бил подработен по-осторожно, като дори ректорът на Софийския университет – проф. Владимир Георгиев, е подработвал предварително Симеон Русакиев, той да се съгласи с избора на проф. Дуйчев за преподавател по „архивистика“, тъй като мястото било вакантно и не търпяло отлагане. Дори проф. Владимир Георгиев отишъл до там, че казал на заседанието, че е било взето съгласието на Министъра на културата за назначението на Дуйчев за преподавател. В това време Симеон Русакиев взел думата и очертал политическия облик на Дуйчев [...] В тези разисквания проф. Радослав Янчев поставил въпроса – щом като М[инистър]ът на културата е съгласен – нека същият да даде писмено мнението си. Тогава проф. Владимир Георгиев е казал, че защо сега ще занимаваме Министъра и пр. По такъв начин станало ясно, че кандидатурата*

на проф. Дуйчев не е уместна и въпросът бил прекратен. В протокола от заседанието на Академичния съвет е писано, че кандидатурата на проф. Иван Симеонов Дуйчев се отхвърля поради това, че същият е бил фашист. Също така се прави забележка на Факултетния съвет защо е допуснал разглеждане на въпроса в Академичния съвет [...]⁹⁾.

Само би могло да се съжالياва за осуетения избор, който още веднъж доказва невъзможността в тогавашните условия да бъде оползотворена, по предназначение, професионалната квалификация и подготовка на Дуйчев в областта на архивистиката.

Запазен ръкопис в личния архив на Дуйчев под надслов *Архивистика*, с отбелязана с молив в горния ляв ъгъл дата 9 април 1953 г.⁹⁾, с голяма вероятност може да бъде разглеждан и в контекста на идеята му да се завърне отново на преподавателското поприще чрез инициирания конкурс от ФИФ на СУ. Твърде възможно е ръкописът да е бил подготвен именно във връзка с конкурса. Този неизвестен досега ръкопис на Ив. Дуйчев очевидно е актуализиран вариант на циклостилното издание от 1950 г. Посоченият новооткрит ръкопис – структуриран тематично в 24 глави, в обем от 384 нестандартни машинописни страници, има важно значение за българската професионална архивна общност.

Новооткритите документални следи в личния архив на Ив. Дуйчев свидетелстват, че и след 1950 г. той продължава да има своите ангажименти, макар и като хоноруван преподавател по архивистика, във връзка с провежданите квалификации на библиотекарите, а не с обучението, за съжаление, на бъдещите архивистите след старта на професионалното архивно образование в СУ през академичната 1952/1953 г., както и относно квалификацията на работещите в създадените на 10 октомври 1951 г. държавни архиви.

По обясними причини той не е бил сред поканените лектори за провеждането на тримесечния курс през 1953 г. за новоназначените в държавните архиви. През 1956 г. е отхвърлено и предложението на проф. Димитър Косев, обсъждано от ръководството на Института за история на Българската комунистическа партия (БКП), курс лекции по архивистика да чете именно Дуйчев (Petkova 2011, 92).

Независимо обаче от посочените обстоятелства Дуйчев продължава да се занимава с преподавания по архивистика.

След създаването на *Държавния библиотекарски институт (ДБИ)* (18 септември 1950 г.), в който се провеждат двугодишни курсове в задочна и вечерна форма на обучение, Дуйчев чете лекции по архивистика като хоноруван преподавател седем учебни години – от учебната 1951/1952 до учебната 1957/1958 година, когато преподаването по архивистика там е изцяло прекратено с аргумента, че архивни отдели съществуват само в народните библиотеки в София и Пловдив (Bogdanov 2014, 47 – 49). От съхранените програми е видно, че първоначалният хорариум по архивистика е 30 часа лекции и 30 часа упражнения за учебната 1951/1952 година¹¹⁾, през следващата – 1952/1953 г., е намален на 16 часа лекции

и 16 часа упражнения (Bogdanov 2014, 48). Идеята е обучаваните за библиотечни работници да придобият най-обща познания по архивистика поради факта, че първоначално в библиотеките се съхраняват и архивни материали, с които в хода на работата им ще се наложи да се занимават: [...] *Целта на настоящия курс е именно тази: – пише в пояснение към програмата Дуйчев – да даде на студента в ДБИ общи и елементарни познания по архивоведение, да го запознае с миналото на архивното дело, да му даде знания върху употребимата терминология, да му обясни същината на документа като основна архивна единица, да му даде знания за устройството на един архив, да му посочи начините за издирване, проучване, описване, запазване и научно използване на архивните материали. В същото време студентът трябва да се запознае с практическата работа над архивните материали [...]* (Bogdanov 2014, 48).

По наше мнение, именно за тази му преподавателска дейност свидетелстват запазените ръкописни бележници в личния му архив в ЦСВП. На този етап са открити шест еднотипни такива бележника, като е възможно да съществуват и други:

– бележник, озаглавен от автора *Архивистика*, датиран 9 май 1953 г. – 2 октомври 1954 г., в който конспективно са разработени теми, посветени на: *архивистиката и помощните исторически дисциплини; вътрешните и външните белези на документите; хронологията и изворите за българската история*¹²⁾;

– три бележника, обозначени от автора като *Архивистика I*¹³⁾, *II. Архивистика*¹⁴⁾ и *III. Архивистика*¹⁵⁾, като първият от тях, на гърба на твърдата корица съдържа разписание на лекции за периода 20 юни – 25 юли 1956 г.; останалите два не съдържат посочени датировки, но считаме, че те се отнасят за същия период, имайки предвид съдържанието, тематиката и обозначаването им лично от автора като поредни;

– бележник с дата 27 май 1958 г., в който са разработени темите за: *значението на архивите и паметниците на културата*¹⁶⁾;

– бележник, озаглавен от автора *Лекциите по архивистика*, с дата 18 май 1960 г., включващ тема *Архивистика* и прикрепени към него листове, закрепени с кламер, посветени на проблемите за: *формите на публикуване на документите; външните белези на документите; уредите за писане и архивите*¹⁷⁾.

Особено внимание от научна гледна точка заслужават трите поредни бележника (*Архивистика I; II. Архивистика; III. Архивистика*), които в своята съвкупност са съдържателно и идейно свързани и разкриват тематичния репертоар на лекциите, които в сравнение с публикуваните през 1950 г. *Лекции по архивистика* са обогатени с нови теми и проблеми в унисон с развитието на архивната наука и практика у нас тогава.

Част от темите в бележниците са разработени конспективно, а друга част са по-подробни, което е обяснимо с факта, че Дуйчев е използвал тези записки, когато е изнасял лекциите си.

В съдържателно отношение трите бележника последователно включват единайсет теми, като вътрешната номерация на всяка тема започва от лист първи: 1) *Значение на архивните извори*; 2) *Документът*; 3) *Датиране на документите*; 4) *За историческите основи на днешното архивно дело. Общи сведения за архивите. История. Термини*; 5) *Систематизация на архивните материали*; 6) *Комплектуване и научна експертиза*; 7) *Обработка на архивните материали*; 8) *Врагове на архивите. Съхранение. Реставрация*; 9) *Бележки върху изследователската работа*; 10) *Използване на архивните материали*; 11) *Издаване на архивните материали*. Важно е да бъде отбелязано, че в бележниците на места има отрязани или скъсани листове, което насочва към вероятността, че е имало и други теми, включени в тях. Свидетелство за това са и листове от бележниците, закрепени с кламери, със самостоятелна номерация, но добавени към по-късни бележници.

Прави впечатление, че темите обхващат най-важните въпроси от архивната история, теория, методика и практика.

Открито е важната роля на архивните извори от новата епоха и тяхната ценност не само за учения изследовател, но и значимостта им за нуждите на съвременната практическа, обществена, икономическа и политическа дейност. Авторът специално акцентува върху опасността архивните документи да бъдат използвани от политиците за техните цели. Обръща особено внимание на свещения характер на документалните свидетелства, алгоритъма и методите на работа с тях, както и необходимостта от целенасоченото им опазване за нуждите на управлението и историческата памет¹⁸).

Направен е кратък преглед на историята и типологията на архивите, с подходящо изясняване на специфичната архивна терминология¹⁹).

Засегнати са въпросите за документа, вътрешните и външните му белези, в частност – методите за датиране²⁰).

Отделено е място на систематизацията и класификацията на документите по архивни фондове и в рамките на фондовете²¹). По въпроса за систематизацията на архивните материали посочва статията на Н. Фомин *Систематизация архивных материалов (Систематизация на архивните материали)*, публикувана през 1937 г. (Fomin 1937). Отбелязва, че заслужава да се резюмират и разгледат критично някои от основните негови схващания. Тази статия обаче не е включена в библиографията към публикуваните от Дуйчев през 1950 г. *Лекции по архивистика*. Към посочения по-горе ръкопис *Архивистика*, от 9 април 1953 г.²²), въпросната статия е приложена в машинопис в превод на български език към главата *Систематизация на архивните материали*.

В сравнение с *Лекциите по архивистика* (1950 г.), тук Дуйчев въвежда и обяснява термина *комплектуване*. Той отбелязва: [...] *Определението комплектуване на архивните материали се нуждае от известни разяснения, тъй като не е много ясно по своята същина. То идва от латинския глагол compleo*

„изпълвам, попълвам“; *completes* „пълнен, завършен“. Терминът „комплектуване“ при това трябва да се тълкува в смисъл „набавяне“ и „допълване“ на даден архив с архивни материали [...]²³⁾. Спира се на спецификата на комплектуването според профила на съответните архиви и важноста на научната експертиза на ценността на документите в този процес²⁴⁾.

Съдържанието на бележниците свидетелства, че Дуйчев актуализира перманентно преподавания от него лекционен материал в съответствие с новите методически правила и постижения на архивите у нас след институционализирането им през 1951 г. Такива са темите за: *обработката на архивните материали, враговете на архивите, съхранението и реставрацията*. Същите въпроси не са обект на разработване в издадените от него през 1950 г. *Лекции по архивистика*.

Коректно е да бъде отбелязано, че тези проблеми намират място в публикуваните през 1954 г. *Правила за комплектуване, обработка, запазване и използване на документалните материали от личните и обществените архивни фондове и колекции от XIX и XX век. (Из опита на Българския исторически архив при Държавна библиотека „В. Коларов“²⁵⁾*, за чието изготвяне през 1953 г. Дуйчев, заедно с проф. Тодор Боров е привлечен и ангажиран като външен консултант. Именно това обяснява разработването на посочените теми, разграничението на проста и сложна архивна единица и пр. в съответствие с *Правилата...* от 1954 г.

В сравнение с *Лекциите по архивистика* от 1950 г. тук Дуйчев поставя особен акцент върху приложното изворознание и проучването, описването, запазването и научното използване на писмените свидетелства. Въвежда термина *евристика* в значение на помощна историческа дисциплина, необходима за издирването на историческите извори (обнародвани и необнародвани) и установяване параметрите на изворовата база. През призмата на собствения си изследователски опит Ив. Дуйчев разкрива значението на историческите извори в инструментариума и професионалната дейност на изследователя. Представа етапите, методиката и алгоритъма на работа с историческите свидетелства. Спира се на въпросите за публикуването на архивните извори²⁶⁾. В заключение отбелязва: *[...]Издаването на архивни документи и изобицо на извори за бъдещата история е една основна задача за бъдещите историци, бидейки състояние на нашата историческа наука много дълго време занаят. За нейното публикуване са еднакво призвани както научните работници – историците, така и архивните работници, които обработват и пазят нашите архивни богатства [...]*²⁷⁾.

Посочените бележници са доказателство, че Ив. Дуйчев продължава заниманията си по архивистика и след публикуването на *Лекциите по архивистика* (1950 г.). Очевидно през 50-те години на XX век, които са изключително съдбоносни в личния и професионалния му път, той съзира крехка надежда за завръщането си на преподавателското поприще.

В следващите години той ще води и други краткосрочни курсове по архивистика и някои от специалните исторически дисциплини.

В спомените си проф. Боряна Христова разказва, че във връзка с идеята за възобновяване дейността на Българската археографска комисия към Народната библиотека в София през 70-те години на XX век Ив. Дуйчев води едногодишен курс по архивистика: [...] *Първо се създаде едно ядро от четирима души, избрани след специален конкурс, и като първи етап от нашата подготовка за работата, беше провеждането на едногодишен курс по архивистика, който беше воден от проф. Дуйчев – по два академични часа всеки четвъртък в Заседателната зала на библиотеката. По време на тези си лекции Ив. Дуйчев разясняваше някои основни въпроси, свързани с обработката на ръкописно-документалното наследство, като онагледяваше думите си с оригинални ръкописни паметници от фонда на НБКМ [...]* (Anchova & Piskova 2014, 284).

За воден курс от Ив. Дуйчев по изворознание през 70-те години на XX век свидетелства наличието на архивна единица в Централния държавен архив (ЦДА) във фонда на тогавашното Централно управление на архивите (ЦУА) със заглавие: *Лекции от Иван Дуйчев за курса по „Историческо изворознание“*²⁸⁾. Посочените лекции са публикувани от проф. Стефка Петкова (Petkova 2010). Важно е да бъде отбелязано, че именно в тези лекции самият Дуйчев казва: [...] *Аз участвах преди повече от 20 години в уреждането на архивохранилищата у нас [...]*²⁹⁾.

За курс лекции, четен от Ив. Дуйчев през 1974 – 1975 г., съобщава и акад. Васил Гюзелев: [...] *„Лекциите по архивистика“ на проф. Ив. Дуйчев имат своята история [...] Четени първоначално през есента на 1949 г. пред курса за подготовка на библиотекари, под формата на значително обогатен и осъвременен курс по славянска и латинска палеография, те отново бяха изнесени от него пред ограничен брой слушатели (предимно млади специалисти — историци и филолози) през 1974 – 1975 г. в Комитета за култура (КК) [...]* (Duychev 1993, 13).

За съжаление, това са епизодични случаи, при които Дуйчев изнася лекции, предназначени за ограничена група специалисти, но никога повече не се завръща като титуляр на университетската катедра.

[...] *Тогава (средата на 70-те г. на XX век – бел. моя) се бе оформила идеята да се създаде школа по палеография и архивистика, възглавявана от проф. Ив. Дуйчев, с международно значение, ала и това начинание, подобно на много други, остана на степенята на опита. Струваше ми се, че самият той вече беше загубил афинитет и желание за системно преподаване. Реабилитацията му като преподавател в едно извънуниверситетско учреждение очевидно не го вдъхновяваше твърде много [...]* – свидетелства акад. Васил Гюзелев (Duychev 1993, 13).

В съпоставителен аспект е интересно да бъде отбелязано, че в *Лекциите по архивистика*, относно необходимостта от професионална подготовка на работещите в архивите, самият Дуйчев обосновава идеята за създаването на школа: [...] *Когато бъде осъзната напълно нуждата от правилно*

организиране на нашето архивно дело, тогава ние естествено ще помислим малко повече и за подготовката на научни работници в тази област, именно за подготовката на архивисти чрез някакви временни курсове или, още по-добре, чрез някаква школа по архивистика, с всички необходими дисциплини в нея [...] (Duychev 1993, 331 – 332).

Посочените факти и документални свидетелства, които добавят пореден шрих към научните интереси и занимания по архивистика на Ив. Дуйчев, позволяват да се направят следните изводи.

– Представените неизвестни досега архивни документи от личния архивен фонд на акад. Дуйчев, съхранен в ЦСВП „Проф. Иван Дуйчев“, разкриват малко познати аспекти от неговата научна лаборатория като изследовател и хоноруван преподавател именно в полето на теоретичната и приложната архивистиката, което обуславя и въвеждането им в научно обращение³⁰.

– Акад. Ив. Дуйчев и след 1950 г. продължава да има своите ангажименти, свързани с преподавания по архивистика, макар и като хоноруван преподавател в ДБИ или като лектор в провеждани различни курсове и квалификации в НБКМ, КК и др.

– Необходимо в бъдеще е да бъде преосмислен и обективно оценен именно през призмата на архивното му наследство приносът на акад. Ив. Дуйчев за развитието българската архивна наука, практика и образование през втората половина на XX век.

В заключение ще си позволя да цитирам негови думи, които най-добре илюстрират професионалното му кредо за значението на архивите в професионалната дейност на изследователя и транслирането на историческата ни памет: *[...] Бъдещето – пише Ив. Дуйчев в един от представените бележници – ще съди за нас по тези материали, които му оставим: строителство, архивна документация, нашата продукция. Значи, проблемът за запазване на днешните архиви и създаване на архивите на бъдещето [...].*³¹ Безспорен факт е, че самият той е оставил богато и разнообразно архивно наследство, за да може бъдещите изследователи, на свой ред, да използват отговорно и професионално тази безценна изворова база за още по-задълбочено проучване на неговия житейски и професионален път.

Благодарности. Изследването е реализирано по проект КР06Н30/4 от 15.12.2018 г.: *Виртуална аудитория. Изработване на електронна платформа за обучение по кодикология, палеография, архивистика и документалистика с херменевтика на базата на ръкописното и архивно-документалното наследство, съхранявано в Центъра за славяно-византийски проучвания „Проф. Иван Дуйчев“*, с р-л проф. д.ф.н. Вася Велинова. ФНИ при МОН.

Acknowledgements

The study was implemented under project КР06Н30 / 4 from 15.12.2018.

БЕЛЕЖКИ

1. Този факт е отразен в повечето библиографски източници, но без пряка референция, поради което посочваме някои от първичните архивни източници, съдържащи информация за участието на акад. Дуйчев в Стажантския курс за библиотекари през 1949. Вж.: *Отчети за дейността на библиографския институт „Елин Пелин“ за 1949, 1956, 1957 и 1958 г.* In: Ф. 468, оп. 3, а. е. 84. At: ЦДА: В случая виж този от 1949 г., л. 4 – 43; ЦСВП „Проф. Иван Дуйчев“, кутия/архивна единица 216 по описа на личния архивен фонд на акад. Ив. Дуйчев (без номерирани листи). Вж.: *Стажантски курс за библиотекари. Програма за лекциите и упражненията от 12 – 24 декември 1949 г. (7 декември 1949 г.), 27 декември – конференция със стажантите; Програма за лекциите от 5 – 10 декември 1949 г. (2 декември 1949 г.); Дуйчев, Ив. Лекции по архивистика, изнесени от д-р Иван Дуйчев през есенния курс за подготовка за библиотекари – 1949 година. С., 1950, 186 стр.*
2. ЦСВП „Проф. Иван Дуйчев“, кутия/архивна единица 216 по описа на личния архивен фонд на акад. Ив. Дуйчев (без номерирани листи). Вж.: *Стажантски курс за библиотекари. Програма за лекциите и упражненията от 12 – 24 декември 1949 г. (7 декември 1949 г.), 27 декември – конференция със стажантите; Програма за лекциите от 5 – 10 декември 1949 г. (2 декември 1949 г.).*
3. Дуйчев, Ив. Лекции по архивистика изнесени от д-р Иван Дуйчев през есенния курс за подготовка за библиотекари – 1949 година. С., 1950, 186 стр. Преиздадени са през 1993 г.; Дуйчев, Ив. Лекции по архивистика. Предговор: В. Гюзелев. Съст.: Ст. Петкова и А. Нейкова. УИ „Св. Климент Охридски“. С., 1993, 353 стр.
4. ЦСВП „Проф. Иван Дуйчев“, кутия/архивна единица 216 по описа на личния архивен фонд на акад. Ив. Дуйчев (без номерирани листи). Тук са съхранени двете покани за участието му в заседанията на *Архивния институт* при БАН на 28 ноември и на 5 декември 1949 г.
5. In: Ф. 1, оп. 18, а. е. 120, л. 103. At: НА – БАН.
6. Пак там, л. 104.
7. In: Ф. III раз., а. е. 15251, л. 6 – 8. At: АКРДОПБГДСРСБНА, Вж. също: Пенджекова-Христева, Р. Археографията в научните занимания и интереси на проф. Иван Дуйчев. – В: Университетски четения по архивистика. Т. V. Архивология, професионално образование по архивистика и архивни институции – Quo vadis? София, 2017, с. 55.; Пенджекова-Христева, Р. 2017. Документални свидетелства за проф. Иван Дуйчев в архивите на бившите български специални служби. В: Образование и наука – за личностно и обществено развитие. кн. 3. Хуманитарни и обществени науки. Смолян, 250 – 251. Available from: https://uni-plovdiv.bg/uploads/site/filiali/smolian/NID/NNKonferencia%202017/knigka_3.pdf (достъпен, 1 ноември 2021 г.).
8. In: Ф. 1, оп. 35, а. е. 257. At: Университетски архив на СУ „Св. Климент Охридски“. Ф. 1, оп. 35, а. е. 257. Вж. също: Пенджекова-Христева, Р., 2017.

- Археографията в научните занимания и интереси на проф. Иван Дуйчев. В: Университетски четения по архивистика. Т. V. Архивология, професионално образование по архивистика и архивни институции – Quo vadis? София, 55.; Пенджекова-Христева, Р., 2017. Документални свидетелства за проф. Иван Дуйчев в архивите на бившите български специални служби. В: Образование и наука – за лично и обществено развитие. кн. 3. Хуманитарни и обществени науки. Смолян, 250 – 251. Available from: https://uni-plovdiv.bg/uploads/site/filiali/smolian/NID/NNKonferencia%202017/knigka_3.pdf (достъпен, 1 ноември 2021 г.).
9. In: Ф. III раз., а. е. 15251, л. 7 – 8. At: АКРДОПБГДСРСБНА.
10. ЦСВП „Проф. Иван Дуйчев“, кутия/архивна единица 216 по описа на личния архивен фонд на акад. Ив. Дуйчев (без номерирани листи). Ръкопис в машинописен вариант, с малки листчета, указващи номерацията на съответните глави.
11. In: Ф. 1375, оп.1, а. е. 18, л. 113. At: ДА – София. Текстът на програмата за учебната 1951/1952 г. е публикуван от Ст. Петкова в: Богданов, Ив. Архивология. Съст.: проф. Стефка Петкова и Иван Звънчаров. София, Изд.: НБУ, 2014, с. 48.
12. ЦСВП „Проф. Иван Дуйчев“, кутия/архивна единица 216 по описа на личния архивен фонд на акад. Ив. Дуйчев (без номерирани листи).
13. Пак там. Има вътрешна номерация от самия акад. Дуйчев, която за всяка тема започва от 1 (л. 1 – 17; л. 1 – 2, л. 3 – 5 са отрязани; л. 6 – 7; л. 8 – 14 са отрязани; л. 15 – 18; л. 1 – 10; л. 1 – 15).
14. Пак там. Има вътрешна номерация от самия акад. Дуйчев, която за всяка тема започва от 1 (л. 1 – 18; л. 1 – 15, л. 15 – 18; л. 1 – 18; л. 1 – 16).
15. Пак там, личен архивен фонд на акад. Ив. Дуйчев, неописан документ. Има вътрешна номерация от самия Дуйчев, която за всяка тема започва от 1 (л. 1 – 15; л. 1 – 18, л. 1 – 16).
16. Пак там, личен архивен фонд на акад. Ив. Дуйчев, неописан документ. Има вътрешна номерация от самия Дуйчев, която за всяка тема започва от 1 (л. 1 – 27; 1 – 22).
17. Пак там, личен архивен фонд на акад. Ив. Дуйчев, неописан документ. Има вътрешна номерация от самия Дуйчев на листовете на бележника (л. 1 – 4); в бележника има пхнати, скрепени с кламер листи на следните теми: *Форми на предаване на документи* (л. 3 – 9); *Външни белези* (л.10 – 17); *Уреди за писане* (1 – 12); *Архив* (22 – 29).
18. *Архивистика I*. ЦСВП „Проф. Иван Дуйчев“, кутия/архивна единица 216 по описа на личния архивен фонд на акад. Ив. Дуйчев (без номерирани листове). Има вътрешна номерация от самия акад. Дуйчев, която за всяка тема започва от 1 (л. 1 – 17; л. 1 – 2; л. 3 – 5 са отрязани; л. 6 – 7; л. 8 – 14 са отрязани; л. 15 – 18; л. 1 – 10; л. 1 – 15).
19. Пак там.

20. Пак там.
21. *II. Архивистика.* ЦСВП „Проф. Иван Дуйчев“, кутия/архивна единица 216 по описа на личния архивен фонд на акад. Ив. Дуйчев (без номерирани листове). Има вътрешна номерация от самия акад. Дуйчев, която за всяка тема започва от 1 (л. 1 – 18; л. 1 – 15, л. 15 – 18; л. 1 – 18; л. 1 – 16).
22. ЦСВП „Проф. Иван Дуйчев“, кутия/архивна единица 216 по описа на личния архивен фонд на акад. Ив. Дуйчев (без номерирани листове).
23. *II. Архивистика.* Тема: *Комплектуване и научна експертиза.* ЦСВП „Проф. Иван Дуйчев“, кутия/архивна единица 216 по описа на личния архивен фонд на акад. Ив. Дуйчев (без номерирани листове). Има вътрешна номерация от самия акад. Дуйчев, която за всяка тема започва от 1 (л. 1 – 18; л. 1 – 15, л. 15 – 18; л. 1 – 18; л. 1 – 16).
24. Пак там.
25. Правила за комплектуване, обработка, запазване и използване на документалните материали от личните и обществените архивни фондове и колекции от XIX и XX век. (Из опита на Български исторически архив при Държавна библиотека „В. Коларов“). Съст.: Панайотов, Иван, Тилева, Виктория, Нонева-Бабачкова, Здравка, Възвезова-Каратеодорова, Кирила, Тодорова-Петкова, Бонка. – Известия на Държавната библиотека „Васил Коларов“, 1954, Без номер, 218 – 298.
26. *III. Архивистика.* ЦСВП „Проф. Иван Дуйчев“, личен архивен фонд на акад. Ив. Дуйчев, неописан документ. Има вътрешна номерация от самия Дуйчев, която за всяка тема започва от 1 (л. 1 – 15; л. 1 – 18, л. 1 – 16).
27. Пак там.
28. In: Ф. 540, оп. 8, а. е. 52, л. 1 – 81. Ат: ЦДА.
29. Пак там, л. 28^а.
30. Пълният текст на бележниците, разчетени и археографски оформени, е приет за публикуване в сп. *Известия на държавните архиви (ИДА)*.
31. *Архивистика I.* ЦСВП „Проф. Иван Дуйчев“, кутия/архивна единица 216 по описа на личния архивен фонд на акад. Ив. Дуйчев (без номерирани листове). Има вътрешна номерация от самия акад. Дуйчев на страниците на бележника, която за всяка тема започва от 1 (л. 1 – 17; л. 1 – 2; л. 3 – 5 са отрязани; л. 6 – 7; л. 8 – 14 са отрязани; л. 15 – 18; л. 1 – 10; л. 1 – 15).

ЛИТЕРАТУРА

АВРАМОВ, ИВ., 2013. Номинация на Иван Дуйчев за член-кореспондент на Българската академия на науките през 1966 г. (По документи от Научния архив на БАН). В: *60 години българска университетска архивистика и 10 години специалност „Архивистика и документалистика“ в СУ „Св. Климент Охридски“*. Университетски четения по архивистика. Т. II. София, 197 – 213.

- АНЧОВА, К. & ПИСКОВА, М., 2014. Два спомена за проф. Иван Дуйчев. *Известия на държавните архиви*, 108, 274 – 288.
- АНЧОВА, К. & ПИСКОВА, М., 2016. Дуйчев през оптиката на Държавна сигурност. *Архивен преглед*, 2, 43 – 41.
- АНЧОВА, К. & ПИСКОВА, М., 2017. Помръкват ли звездите? Случаят Дуйчев. *Balkanistic forum*, 2, 112 – 130.
- БОГДАНОВ, ИВ., 2014. *Архивология. Съст.: проф. Стефка Петкова и Иван Звънчаров*. София: НБУ.
- ДУЙЧЕВ, И., 1950. *Лекции по архивистика изнесени от д-р Иван Дуйчев през есенния курс за подготовка за библиотекари – 1949 година*. София.
- ДУЙЧЕВ, И., 1993. *Лекции по архивистика. Предговор: В. Гюзелев. Съст.: Ст. Петкова и А. Нейкова*. София: УИ „Св. Климент Охридски“.
- ИГНАТОВА, А., 2013. Предложението на Великотърновския университет за участие на проф. Иван Дуйчев в избора за академик по Средновековна история на България и Югоизточна Европа (1980). В: *60 години българска университетска архивистика и 10 години специалност „Архивистика и документалистика“ в СУ „Св. Климент Охридски“*. Университетски четения по архивистика. Т. II. София, 214 – 219.
- КОЛЕВА, И., 2013. Академичен статус на Иван Дуйчев по данни от документи, съхранявани в архива на СУ „Св. Климент Охридски“. В: *60 години българска университетска архивистика и 10 години специалност „Архивистика и документалистика“ в СУ „Св. Климент Охридски“*. Университетски четения по архивистика. Т. II. София, 220 – 226.
- КОЧАНКОВА, А., 2007. За акад. Иван Дуйчев и неговото време: архивни свидетелства за професионалната му съдба. *Историческо бъдеще*, 1 – 2, 263 – 270.
- НЕЙКОВА, А., 2004. Едно забравено начало. *Известия на държавните архиви*, 87, 56 – 74. Available from: https://electronic-library.org/articles/Article_0050.html, (достъпен, 1 ноември 2021 г.).
- НЕЙКОВА, А., 2013. Приносът на проф. Иван Дуйчев в българската университетска архивистика. В: *60 години българска университетска архивистика и 10 години специалност „Архивистика и документалистика“ в СУ „Св. Климент Охридски“*. Университетски четения по архивистика. Т. II. София, 187 – 192.
- НЕЙКОВА, А., 2015. Българското университетско професионално архивно образование и влиянието на идеологическата парадигма през тоталитарния период. В: *Образованието в социалистическа България — между традицията и комунистическата идеология. Проект „Презживяно минало“*. Т. I, 19 – 33.

- НЕЙКОВА, А., 2016. Памет за проф. д.и.н. Христина Мирчева. Една рецензия на Иван Дуйчев от 31 декември 1950 г. *VIA EVRASIA. Скок в бъдещето: голяма Евразия или голяма Европа? В памет на проф. Христина Мирчева*. T.V Available from: <https://www.viaevrasia.com/documents/ANDRIANA%20NEIKOVA.%20VIA%20EVVASIA,%202016,%205.pdf>
- НЕЙКОВА, А., 2018. Документални свидетелства относно статута на доц. Иван Дуйчев като щатен преподавател в Софийски университет през зимния семестър на академичната 1944/1945 г. *Българското професионално архивно образование в Софийски университет „Св. Климент Охридски“: памет, кауза, отговорност. Университетски четения по архивистика*. Т. IV. София, 149 – 155.
- NEYKOVA, A., PENDZHEKOVA-HRISTEVA, R., 2015. Achievements of Bulgarian university archival science and contemporary challenges to the profession of archivist. *Advances in Bulgarian science 2014, Annual*, 53 – 66.
- ПЕНДЖЕКОВА-ХРИСТЕВА, Р., 2017а. Археографията в научните занимания и интереси на проф. Иван Дуйчев. *Архивология, професионално образование по архивистика и архивни институции — Quo vadis? Университетски четения по архивистика*. Т. V. София, 51 – 73.
- ПЕНДЖЕКОВА-ХРИСТЕВА, Р., 2017б. Документални свидетелства за проф. Иван Дуйчев в архивите на бившите български специални служби. *Образование и наука – за лично и обществено развитие. кн. 3. Хуманитарни и обществени науки*. Смолян, 243 – 258. Available from: https://uni-plovdiv.bg/uploads/site/filiali/smolian/NID/NNKkonferencia%202017/knigka_3.pdf
- ПЕНДЖЕКОВА-ХРИСТЕВА, Р., 2018а. Принос към архивното наследство на проф. Ив. Дуйчев – едно неизвестно писмо. *Българското професионално архивно образование в Софийски университет „Св. Кл. Охридски“: памет, кауза, отговорност. Университетски четения по архивистика*. Т. VI. 127 – 148.
- ПЕНДЖЕКОВА-ХРИСТЕВА, Р., 2018б. Из епистоларното наследство на акад. Иван Дуйчев (Идеи и предложения за репрезентиране на 1300-годишнината на българската държава). *Memoria de futuro (Памет за бъдещето): мултидисциплинарни аспекти в изследванията на човека*. Пловдив: Паисий Хилендарски, 143 – 159.
- ПЕНДЖЕКОВА-ХРИСТЕВА, Р., 2018с. Архивна ретроспекция в оперативните дела на бившата Държавна сигурност. (За литерно дело „Островът“). В: *Археологически хоризонти. Сборник в чест на 70-годишнината на доц. д-р Иван Джамбов*. Пловдив: Паисий Хилендарски, 408 – 415.
- ПЕНДЖЕКОВА-ХРИСТЕВА, Р., 2019. Документални свидетелства за участието на акад. Иван Дуйчев в Българската археографска коми-

- сия. *Империи и имперско наследство на Балканите. Сборник в чест на 70-годишнината на проф. д.и.н. Людмил Спасов. Т. I. Античност и Средновековие*. Пловдив: Фондация „Българско историческо наследство“, 305 – 317.
- ПЕТКОВА, СТ., 2010. Два документа на академик Иван Дуйчев в подкрепа на подготовката за честване на 1300-годишнината на българската държава. *Архивен преглед*, 3 – 4, 62 – 107.
- ПЕТКОВА, СТ., 2011. Съпротивата срещу Указ 515 – причини и последиствия (Щрихи към историята на българските архиви 2). *Архивен преглед*, 2, 34 – 143.
- ПЕТКОВА, СТ., 2013. Еволюция във възгледите за обучението на архивисти в България между 40-те и 60-те години на XX век. *Архивен преглед*, 2, 13 – 22.
- ПЕТКОВА, СТ., КОСТОВА, Н. & ЦЕКОВ, Н., 2016. „Списъкът Минцев“ за създателите на българската архивистика. *Архивен преглед*, 2, 25 – 33.
- ПЕТКОВА, СТ., 2021. Известното, и не толкова, за изучаването на архивистика и сродните ѝ дисциплини. В: *Неизползваните извори. Архиви и история: пътица на познанието. Сборник доклади от Национален семинар, София, СУ „Св. Климент Охридски“, октомври 2020*. София: Херон прес, 11 – 21.
- СИМЕОНОВА, Е., 1971. Документи за създаването на държавните архиви в България. *Известия на държавните архиви*, 22, 61 – 102. Available from: <https://electronic-library.org/articles/Article_0016.html, (достъпен, 1 ноември 2021 г.).
- ФОМИН, Н. А., 1937. Систематизация архивных материалов. *Архивное дело*, вып. 43 – 44.

REFERENCES

- AVRAMOV, IV., 2013. Nominatsia na Ivan Duychev za chlen-korespondent na Balgarskata akademia na naukite prez 1966 g. (Po dokumenti ot Nauchnia arhiv na BAN). *60 godini balgarska universitetska arhivistika i 10 godini spetsialnost „Arhivistika i dokumentalistika“ v SU „Sv. Kliment Ohridski“*. *Universitetski chetenia po arhivistika*. Т. II. Sofia, 197 – 213.
- ANCHOVA, K. & PISKOVA, M., 2014. Dva spomena za prof. Ivan Duychev. *Izvestiya na darzhavnite arhivi*, 108, 274 – 288.
- ANCHOVA, K. & PISKOVA, M., 2016. Duychev prez optikata na Darzhavna sigurnost. *Arhiven prегled*, 2, 43 – 41.
- ANCHOVA, K. & PISKOVA, M., 2017. Pomrakvat li zvezdite? Sluchayat Duychev. *Balkanistic forum*, 2, p 112 – 130.
- BOGDANOV, IV., 2014. *Arhivologiya. Sast.: prof. Stefka Petkova i Ivan Zvancharov*. Sofia: NBU.

- DUYCHEV, IV., 1950. *Leksii po arhivistika izneseni ot d-r Ivan Duychev prez esenniya kurs za podgotovka za bibliotekari – 1949 godina*. Sofiya.
- DUYCHEV, IV., 1993. *Leksii po arhivistika. Predgovor: V. Gyuzelev. Sast.: St. Petkova i A. Neykova. UI „Sv. Kliment Ohridski“*. Sofiya.
- IGNATOVA, A., 2013. Predlozhenieto na Velikotarnovskia universitet za uchashtie na prof. Ivan Duychev v izbora za akademik po Srednovkovna istoria na Bulgaria i Yugoiztochna Evropa (1980). V: *60 godini balgarska universitetska arhivistika i 10 godini spetsialnost „Arhivistika i dokumentalistika“ v SU „Sv. Kliment Ohridski“*. *Universitetski chetenia po arhivistika*. T. II. Sofia, 214 – 219.
- KOLEVA, I., 2013. Akademichen status na Ivan Duychev po dannii ot dokumenti, sahranyavani v arhiva na SU „Sv. Kliment Ohridski“. V: *60 godini balgarska universitetska arhivistika i 10 godini spetsialnost „Arhivistika i dokumentalistika“ v SU „Sv. Kliment Ohridski“*. *Universitetski chetenia po arhivistika*. T. II. Sofia, 220 – 226.
- KOCHANKOVA, A., 2007. Za akad. Ivan Duychev i negovoto vreme: arhivni svidetelstva za profesionalnata mu sadba. *Istoricheskoto badeshte*, 1 – 2, 263 – 270.
- NEYKOVA, A., 2004. Edno zabraveno nachalo. *Izvestiya na darzhavnite arhivi*, 87, 56 – 74. Available from: https://electronic-library.org/articles/Article_0050.html, (dostapen, 1 noemvri 2021 r.).
- NEYKOVA, A., 2013. Prinosat na prof. Ivan Duychev v balgarskata universitetska arhivistika. V: *60 godini balgarska universitetska arhivistika i 10 godini spetsialnost „Arhivistika i dokumentalistika“ v SU „Sv. Kliment Ohridski“*. *Universitetski chetenia po arhivistika*. T. II. Sofia, 187 – 192.
- NEYKOVA, A., 2015. Balgarskoto universitetsko profesionalno arhivno obrazovanie i vliyaniето na ideologicheskata paradigma prez totalitarnia period. *Obrazovaniето v sotsialisticheskata Bulgaria — mezhduraditsiyata i komunisticheskata ideologia. Proekt „Prezhiviyano minalo“*. T. I, 19 – 33.
- NEYKOVA, A., 2016. Pamet za prof. d.i.n. Hristina Mircheva. Edna retsenzia na Ivan Duychev ot 31 dekemvri 1950 g. *VIA EVRASIA. Skok v badeshteto: golyama Evrazia ili golyama Evropa? V pamet na prof. Hristina Mircheva*. T.V Available from: <https://www.viaevrasia.com/documents/ANDRIANA%20NEIKOVA.%20VIA%20EVASIA,%202016,%205.pdf>
- NEYKOVA, A., 2018. Dokumentalni svidetelstva otnosno statuta na dots. Ivan Duychev kato shtaten prepodavatel v Sofiyski universitet prez zimnia semestar na akademichnata 1944/1945 g. *Balgarskoto profesionalno arhivno obrazovanie v Sofiyski universitet „Sv. Kliment Ohridski“: pamet, kauza, otgovornost*. *Universitetski chetenia po arhivistika*. T. IV. Sofia, 149 – 155.

- NEYKOVA, A., PENDZHEKOVA-HRISTEVA, R., 2015. Achievements of Bulgarian university archival science and contemporary challenges to the profession of archivist. *Advances in Bulgarian science 2014, Annual*, 53 – 66.
- PENDZHEKOVA-HRISTEVA, R., 2017a. Arheografiyata v nauchnite zanimania i интереси na prof. Ivan Duychev. *Arhivologia, profesionalno obrazovanie po arhivistika i arhivni institutsii — Quo vadis? Universitetski chetenia po arhivistika*. T. V. Sofia, 51 – 73.
- PENDZHEKOVA-HRISTEVA, R., 2017b. Dokumentalni svidetelstva za prof. Ivan Duychev v arhivite na bivshite balgarski spetsialni sluzhbi. *Obrazovanie i nauka – za lichnostno i obshtestveno razvitie.kn. 3. Humanitarni i obshtestveni nauki*. Smolyan, 243 – 258. Available from: https://uni-plovdiv.bg/uploads/site/filiali/smolian/NID/NNKonferencia%202017/knigka_3.pdf
- PENDZHEKOVA-HRISTEVA, R., 2018a. Prinos kam arhivnoto nasledstvo na prof. Iv. Duychev – edno neizvestno pismo. *Balgarskoto profesionalno arhivno obrazovanie v Sofiyski universitet „Sv. Kl. Ohridski“: pamet, kauza, otgovornost. Universitetski chetenia po arhivistika*. T. VI. 127 – 148.
- PENDZHEKOVA-HRISTEVA, R., 2018b. Iz epistolarnoto nasledstvo na akad. Ivan Duychev (Idei i predlozhenia za reprezentirane na 1300-godishninata na balgarskata darzhava). *Memoria de futuro (Pamet za badeshteto): multidistsiplinarni aspekti v izsledvaniyata na choveka*. Plovdiv: Paisiy Hilendarski, 143 – 159.
- PENDZHEKOVA-HRISTEVA, R., 2018c. Arhivna retrospektia v operativnite dela na bivshata Darzhavna sigurnost. (Za literno delo „Ostrovat“). V: *Arheologicheski horizonti. Sbornik v chest na 70-godishninata na dots. d-r Ivan Dzhambov*. Plovdiv: Paisiy Hilendarski, 408 – 415.
- PENDZHEKOVA-HRISTEVA, R., 2019. Dokumentalni svidetelstva za uchastieto na akad. Ivan Duychev v Balgarskata arheografska komisija. *Imperii i impersko nasledstvo na Balkanite. Sbornik v chest na 70-godishninata na prof. d.i.n. Lyudmil Spasov. T. I. Antichnost i Srednovekovie*. Plovdiv: Fondatsia „Balgarsko istoricheskoto nasledstvo“, 305 – 317.
- PETKOVA, ST., 2010. Dva dokumenta na akademik Ivan Duychev v podkrepa na podgotovkata za chestvane na 1300-godishninata na balgarskata darzhava. *Arhiven pregled, 3 – 4*, 62 – 107.
- PETKOVA, ST., 2011. Saprotivata sreshtu Ukaz 515 – prichini i posledstviya (Shtrihi kam istoriyata na balgarskite arhivi 2). *Arhiven pregled, 2*, 34 – 143.
- PETKOVA, ST., 2013. Evolyutsia vav vazgledite za obuchenieto na arhivisti v Bulgaria mezhdu 40-te i 60-te godini na XX vek. *Arhiven pregled, 2*, 13 – 22.
- PETKOVA, ST., KOSTOVA, N. & TSEKOV, N., 2016. „Spisakat Mintsev“ za sazdatelite na balgarskata arhivistika. *Arhiven pregled, 2*, 25 – 33.

- PETKOVA, ST., 2021. Izvestnoto, i ne tolkova, za izuchavaneto na arhivistika i srodnite ѝ distsiplini. Neizpolzvanite izvori. *Arhivi i istoria: patishta na poznaniето. Sbornik dokladi ot Natsionalen seminar, Sofia, SU „Sv. Kliment Ohridski“, oktombri 2020.* Sofia: Heron pres, 11 – 21.
- SIMEONOVA, E., 1971. Dokumenti za sazdavaneto na darzhavnite arhivi v Balgariya. *Izvestiya na darzhavnite arhivi*, 22, 61 – 102. Available from: https://electronic-library.org/articles/Article_0016.html [dostapen, 1 noemvri 2021 r.].
- FOMIN, N. A., 1937. Sistematizatsiya arhivnayah materialov. *Arhivnoe delo*, 43 – 44.

NEW SOURCES FOR THE SCIENTIFIC ACTIVITIES AND INTERESTS IN ARCHIVAL SCIENCE OF ACAD. IVAN DUYCHEV

Abstract. The article presents unknown documentary evidence from the archival heritage of Acad. Ivan Simeonov Duichev (1907 – 1986), stored in the Center for Slavic-Byzantine Studies “Prof. Ivan Duychev” (CSVVP). In terms of content, they represent a valuable historical source, containing information about his research activities and interests in archival science in the 50s of the twentieth century. The sources and archeographic aspects of the newly discovered document are considered. The contributions of Acad. Duychev in the field of theoretical archival science after the publication of his “Lectures on archival science” in 1950 are presented.

Keywords: Acad. Ivan Simeonov Duychev; archival science; unknown documentary evidence; archival heritage; archival education

✉ **Dr. Rusalena Pendzhekova-Hristeva, Assoc. Prof.**

<https://orcid.org/0000-0002-3050-5902>

Faculty of History and Philosophy
University of Plovdiv “Paisii Hilendarski”

24, Tzar Asen St.

4000 Plovdiv, Bulgaria

E-mail: rusalena@uni-plovdiv.bg